

بحثی در کیفیت «رد» ارث

احسان معدولیت^۱

مقدمه :

علماء اهل سنت معتقدند اگر ترکه زیادتز از سهام ورثه باشد زیادت را باید به خویشان ذکور میت (عصبه) داد و از آن به «تعصیب» یاد می‌کنند. اما علماء امامیه قائل به تعصیب نیستند، بلکه معتقدند زیادت، به ورثه همان رتبه به غیر از زوج و زوجه می‌رسد که به این عمل «رد» می‌گویند. ماده ۹۰۵ قانون مدنی ایران در این زمینه مقرر می‌دارد:

«از ترکه میت هر صاحب فرض حصه خود را می‌برد و بقیه به صاحبان قرابت می‌رسد، و اگر صاحب قرابتی در آن طبقه مساوی با صاحب فرض در درجه نباشد، باقی به صاحب فرض رد می‌شود، مگر در مورد زوج و زوجه که به آنها رد نمی‌شود، لیکن اگر برای متوفی وارثی به غیر از زوج نباشد، زائد از فریضه به او رد می‌شود.»

اما فقهای امامیه جهت محاسبه ریاضی «تقسیم به رد» روش جالبی دارند که به هیچ وجه به ورطه اعشار نیفتاده و در نتیجه موقعی که برخی وراث سهم الارث خود را به برخی دیگر منتقل می‌کنند نیازی به آن نیست که سردفتر از روی ناچاری متعاملین را نسبت به کلیه حقوق ممکنه و متصوره ناشی از اعشاری شدن سهم خود در اثر «رد»، صلح دهد. برای توضیح روش فقها محتاج به برخی تعاریف هستیم که در پی می‌آید. توضیح آنکه به لحاظ رعایت اختصار برخی عبارات داخل پرانتز، به جای عبارات اصلی به کار رفته است. مانند (م.۱) به جای مأخذ فریضه اول و (م.۲) به جای مأخذ فریضه دوم.

مأخذ فریضه

مراد از آن، عددی است که وقتی ترکه را بر آن تقسیم می‌کنیم سهم هر یک از ورثه بدون کسر و اعشار، قابل توزیع و تحویل است. به عنوان مثال در فرضی که وراث عبارت

^۱. کارشناس ارشد حقوق خصوصی دانشگاه امام صادق (ع).

باشند از: پدر، مادر و دو دختر، مأخذ فریضه عبارت است از عدد ۶، چرا که اگر ترکه را بر ۶ قسمت تقسیم کنیم، سهم پدر ۱، سهم مادر ۱ و سهم دو دختر ۴ خواهد بود که هیچکدام کسری و اعشاری نمی‌باشد.

گاهی اوقات نیز به هنگام «رد» برای اجتناب از اعشاری شدن سهامها نیاز به مأخذ فریضه بزرگتری داریم که از آن به مأخذ فریضه دوم یاد می‌شود. روش محاسبه مأخذ فریضه دوم چنین است:

مأخذ فریضه دوم (م.۲) = مأخذ فریضه اول (م.۱) * معکوس بزرگترین مقسوم علیه

مشترک (وفق) بین باقیمانده و جمع سهام ردها * مجموع سهام ردها
وفق

وفق عبارت است از معکوس «عاد»، و «عاد» یا «شمارنده» عبارت است از بزرگترین مقسوم علیه مشترک (ب.م.م) بین دو عدد و در مانحن فیه بزرگترین مقسوم علیه مشترک بین باقیمانده و جمع سهام ردها. به عنوان مثال، بزرگترین مقسوم علیه مشترک بین دو عدد ۴ و ۲ می‌باشد، بنابراین «وفق» بین ۴ و ۲ عبارت است از $\frac{1}{2}$ (یک دوم). منظور از دخالت دادن «وفق» در محاسبات آتی به دست آوردن کوچکترین مضرب مشترک بین مأخذ فریضه اول و تعداد سهام ردها است تا کوچکترین مأخذ فریضه دوم ممکن به دست آید.

کیفیت «رد»

با این توضیحات و برای روشن شدن روش فقها مثال کوچکی می‌زنیم و در دو مثال بعد راه حل تقسیم به رد در مورد ماده ۹۰۸ قانون مدنی که مبتلا به دفاتر اسناد رسمی می‌باشد را تبیین نموده و در پایان هم فتاوی پاره‌ای از فقهای عظام در موضوع ماده ۹۰۸ قانون مدنی را بیان نموده که با توجه به محمول بودن قانون مدنی بر نظر مشهور فقهای امامیه می‌تواند در مانحن فیه و سایر موارد مشابه مورد استناد و استفاده قرار بگیرد.

مثال: فرضی را در نظر بگیرید که وراث پدر و یک دختر هستند:

۱: سهم پدر → ۶ = مأخذ فریضه اول (م) ۱/۶: سهم پدر

۳: یک دختر ۱/۲: سهم دختر

۲: باقیمانده $۶ - (۱ + ۳) = ۲$

$$۴: \text{جمع سهام ردبرها } ۱+۳=۴$$

۱/۲: وفق بین باقیمانده و جمع سهام ردبرها

$$۱۲=۴*۱/۲*۶= \text{جمع سهام ردبرها*وفق*م} = ۱ \text{ مأخذ فریضه دوم (م.م)}$$

$$۲=۱۲*۱/۶: \text{سهام پدر از مأخذ فریضه دوم}$$

$$۶=۱۲*۱/۲: \text{سهام دختر از مأخذ فریضه دوم}$$

$$۴=۱۲-(۲+۶)$$

در اینجا عدد ۴ باقیمانده ماست که باید به نسبت ۱ و ۳ بین پدر و دختر تقسیم شود.

علی‌هذا یک سهم را به پدر و سه سهم را به دختر «رد» می‌کنیم.

$$۳=۱(رد)+۲ \text{ (از مأخذ فریضه دوم): سهم پدر}$$

$$۹=۳(رد)+۶ \text{ (از مأخذ فریضه دوم): سهم دختر}$$

به این تقسیم، تقسیم ارباعی می‌گویند. چون باقیمانده به چهار قسمت تقسیم شده و

به نسبت سهام پدر به دختر یعنی ۱ و ۳ بین آنها تقسیم می‌شود.

عبارت ساده‌تر این محاسبه آن است که بگوییم طبق مأخذ فریضه اول سهم پدر یک

دانگ و سهم دختر سه دانگ می‌باشد. پس دو دانگ باقی می‌آید که باید بین پدر و دختر

به نسبت یک و سه تقسیم و رد شود. برای این کار دو دانگ باقیمانده را بر عدد ۴ که

مجموع دو عدد سه و یک - سهام ردبرها - است تقسیم می‌کنیم. حاصل، عدد یک دوم یا

نیم است. حال از باقیمانده (چهار تا نیم دانگ) به دختر سه تا نیم دانگ می‌دهیم که با سه

دانگ قبلی‌اش مجموعاً چهار و نیم دانگ می‌شود و به پدر هم از باقیمانده نیم دانگ

می‌دهیم که با سهام قبلی‌اش یک و نیم دانگ می‌شود. در اینجا ۹ سهم دختر از ۱۲ سهم

مأخذ فریضه دوم، مرادف همان چهار و نیم دانگ از شش دانگ و ۳ سهم پدر از ۱۲ سهم

نیز مرادف یک و نیم دانگ از شش دانگ است.

اما پاره‌ای از سردفتران بر خلاف نظر مشهور امامیه در کیفیت «رد» معتقدند که فرضاً

در مثال قبل، طبق مأخذ فریضه اول یعنی ۶ سهم پدر ۱ و سهم دختر ۳ می‌باشد که در

نتیجه ۲ سهم باقی می‌آید. حال می‌بایست ۲ را به نسبت ۱/۶ و ۱/۲ تقسیم کرد. می‌بینیم

$$۴/۶ \text{ می‌خوریم. چرا که: } ۴/۶ = ۲*(۱/۶) + ۲*(۱/۲) - ۲$$

حال می‌بایست باقیمانده جدید (۴/۶) را به نسبت ۱/۶ و ۱/۲ تقسیم کنیم که مجدداً به باقیمانده‌هایی جدید و اعشاری (۸/۳۶ و ۱۶/۲۱۶ و ۳۲/۱۲۹۶ و...) برخورد کرده و این جریان تا بی‌نهایت ادامه خواهد داشت. برای همین سردفتران مزبور ناچارند تا موقعی که برخی وراث سهم‌الارث خود را به برخی دیگر منتقل می‌کنند، به نحوی در سند قید کنند که متعاملین کلیه حقوق ممکنه و متصوره ناشی از اعشاری شدن سهم خود در اثر «رد» را به یکدیگر صلح می‌کنند. در حالی که با در پیش گرفتن روش فقها، هیچگاه چنین مشکل و بن‌بستی پیش نمی‌آید. النهایه می‌بایست قانون مدنی را محمول بر نظر مشهور فقهای امامیه دانسته، غیرمجتهدان را به متابعت از «فتاوی معتبر» و مجتهدان را به «منابع معتبر اسلامی» رهنمون شد.

ماده ۹۰۸ قانون مدنی

این ماده مقرر می‌دارد:

«هرگاه پدر یا مادر متوفی یا هر دو ابویین او موجود باشند با یک دختر، فرض هر یک از پدر و مادر سدس ترکه و فرض دختر نصف آن خواهد بود، و مابقی بین تمام وراثت به نسبت فرض آنها تقسیم می‌شود، مگر اینکه مادر حاجب داشته باشد که در این صورت مادر از باقی چیزی نمی‌برد.»

حال فرض اول ماده ۹۰۸ قانون مدنی را به روش فقها محاسبه می‌نماییم.

۱: سهم پدر	→ ۱.م=۶	۱/۶ : سهم پدر
۱: سهم مادر		۱/۶: سهم مادر (بدون الحاجب)
۳: سهم دختر		۱/۲: سهم یک دختر

۱: باقیمانده

۵: جمع سهام ردبرها

۱: وفق بین باقیمانده و جمع سهام ردبرها $1/1=1$

$30=5*1*6$ = جمع سهام ردبرها * وفق * $1.م=2.م$

یک پنجم کل مال = $1/6$ (رد) + 5 (فرض): سهم پدر

یک پنجم کل مال = ۶ = ۱ (رد) + ۵ (فرض): سهم مادر

سه پنجم کل مال = ۱۸ = ۳ (رد) + ۱۵ (فرض): سهم یک

دختر

در اینجا ۵ سهم باقیمانده بود که به پنج قسمت تقسیم شده (تقسیم اخماسی)، یکی به پدر، یکی به مادر و سه تا به دختر رد می‌شود.

و اما فرض دوم ماده ۹۰۸ قانون مدنی:

۱: سهم پدر → ۶ = ۱.م

۱: سهم مادر (مع‌الحاجب) ۱/۶: سهم مادر (مع‌الحاجب)

۳: سهم دختر ۱/۲: سهم یک دختر

۱: باقیمانده

۴: جمع سهام ردبرها

۱: وفق بین باقیمانده و جمع سهام ردبرها

۲۴ = ۴ * ۱ * ۶ = جمع سهام ردبرها * وفق * ۱.م = ۲.م

۵ = ۱ (رد) + ۴ (فرض): سهم پدر

۴ = سهم مادر (مع‌الحاجب)

۱۵ = ۳ (رد) + ۱۲ (فرض): سهم یک دختر

۴ = ۲۴ - (۴ + ۴ + ۱۲) = باقیمانده‌ای که به پدر و دختر رد می‌شود

نکته: تقسیم باقیمانده ارباعی است و به خاطر اینکه مادر حاجب دارد به او رد

نمی‌شود.

فتاویٰ برخی فقها در موضوع ماده ۹۰۸ قانون مدنی

امام خمینی (ره) (رساله توضیح المسائل، مسأله ۲۷۳۳)، آیت‌الله گلپایگانی (ره) (توضیح

المسائل، مسأله ۲۷۴۲)، آیت‌الله شیخ محمد علی اراکی (ره) (توضیح المسائل، مسأله

۲۷۱۳)، آیت‌الله سید محمد روحانی (توضیح المسائل، مسأله ۲۷۴۷)، آیت‌الله شیخ لطف‌الله

صافی (توضیح المسائل، مسأله ۲۷۴۲) و آیت‌الله میرزا جواد تبریزی (توضیح المسائل،

مسأله ۲۷۴۲):

«اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر ۳ قسمت می‌برد و یک قسمت باقی‌مانده را چهار قسمت می‌کنند. یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند. مثلاً اگر مال میت را ۲۴ قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می‌دهند.»
- آیت‌الله سید ابوالقاسم خوئی (توضیح المسائل فارسی، مسأله ۲۷۴۲):

«اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مشهور این است که مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند. یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند. و در نتیجه مال میت را ۲۴ قسمت می‌کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و پنج قسمت آن را به پدر و چهار قسمت آن را به مادر می‌دهند و لکن این حکم محل اشکال است و بعید نیست که در این صورت نیز پنج قسمت کنند.»

- آیت‌الله سید علی سیستانی (توضیح المسائل فارسی، مسأله ۲۷۴۲):

«اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری با شرایط گفته شده در مسأله گذشته نداشته باشد مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری با شرایط گذشته داشته باشد، بنا بر قولی باز هم مال را به ترتیب گذشته پنج قسمت می‌کنند و وجود این اشخاص اثری ندارد ولی مشهور آن است که در این صورت مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و

مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند، یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند و در نتیجه مال میت را ۲۴ قسمت می‌کنند ۱۵ قسمت آن را دختر و پنج قسمت آن را به پدر و چهار قسمت آن را به مادر می‌دهند، و چون مسأله خالی از اشکال نیست مراعات احتیاط در مقدار تفاوت میان یک پنجم و یک ششم از سهم مادر ترک نشود.»

کیفیت «رد» در طبقه دوم ارث

در صورت وجود یک یا چند خواهر ابوینی و یک یا چند کلاله امی، باقیمانده را به خواهر ابوینی رد می‌کنیم، چرا که خواهر ابوینی از دو جهت به میت متصل است ولی کلاله امی از یک جهت و در نتیجه «ذو سببین اولی من سبب واحد».

اما در صورت وجود یک یا چند خواهر ابی و یک یا چند کلاله امی، باقیمانده را طبق قواعد ریاضی مارالذکر به هر دو رد می‌کنیم، چرا که هر دو از یک جهت به میت متصل بوده و در نتیجه قاعده «ذو سببین اولی من سبب واحد»، اجرا نمی‌شود.

چند مثال دیگر از «رد» میراث

الف: در صورتی که میت مرد بوده و دارای پدر، مادر مع‌الحاجب، یک دختر و زوجه

باشد:

۴: سهم پدر	→ ۲۴ = ۱.م	۱/۶: سهم پدر
۴: سهم مادر		۱/۶: سهم مادر مع‌الحاجب
۲: سهم یک دختر		۱/۲: سهم یک دختر
۳: زوجه		۱/۸: زوجه
۱: باقیمانده		

۱۶: جمع سهام ردبرها

۱: وفق بین باقیمانده و جمع سهام ردبرها

نکته ۱: باقیمانده به زوجه نمی‌رسد.

نکته ۲: باقیمانده به خاطر حاجب به مادر نمی‌رسد.

$$۴ = ۶۸ (رد) + ۶۴ (فرض): سهم پدر \rightarrow ۳۸۴ = ۱۶ * ۲۴ = ۲.م$$

۶۴ (فرض): سهم مادر

۲۰۴=۱۲ (رد) + ۱۹۲ (فرض): سهم یک دختر

۴۸ (فرض): زوجه

ب: در صورتی که میت پدر، مادر و پنج دختر داشته باشد:

۱: سهم پدر → ۶=۱.م ۱/۶: سهم پدر

۱: سهم مادر ۱/۶: سهم مادر

۴: سهم پنج دختر ۲/۳: سهم پنج دختر

۱: باقیمانده

۱: وفق بین باقیمانده و جمع سهام ردبرها

نکته: با توجه به اینکه سهام مربوط به دختران را نمی‌توان بین آنها بدون کسر و

اعشار تقسیم نمود لذا به مأخذ فریضه بزرگتری نیاز داریم.

تعداد دخترها * وفق * ۱.م = ۲.م

۵: سهم پدر → ۳۰=۵*۱*۶=۲.م

۵: سهم مادر

(هر دختر ۴ سهم) ۲۰: سهم پنج دختر

ضمیمه: متن فتاوی فقهای عظام

بسمه تعالی

برنامه معجم - نسخه سوم

اثر دفتر آیت الله العظمی گلپایگانی (ره)

موضوع اصلی: ارث

- توضیح المسائل (فارسی) - السيد الخميني ص ۳۸۸:

مسأله ۲۷۳۳ - اگر وارث فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا

چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و

مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا

یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر

کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت

می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند مثلاً اگر مال میت را ۲۴

قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می‌دهند.

– توضیح المسائل (فارسی) – السيد الخوئي ص ۴۹۹ :
مسأله ۲۷۴۲ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد مشهور این است که مال را شش قسمت می‌کنند پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند و در نتیجه مال میت را ۲۴ قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و پنج قسمت آن را به پدر و چهار قسمت آن را به مادر می‌دهند و لکن این حکم محل اشکال است و بعید نیست که در این صورت نیز پنج قسمت کنند.

– توضیح المسائل (فارسی) – السيد الغلپایگانی ص ۴۶۷ :

مسأله ۲۷۴۲ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند مثلاً اگر مال را ۲۴ قسمت کنند، ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می‌دهند.

– توضیح المسائل (فارسی) – الشيخ محمد علي الاراکي ص ۵۰۹ :

مسأله ۲۷۱۳ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا

یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می‌کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند مثلاً اگر مال میت را ۲۴ قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می‌دهند.

– توضیح المسائل (فارسی) – السيد محمد الروحاني ص
: ۴۸۳

مسأله ۲۷۴۷ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را به پنج قسمت می‌کنند پدر و مادر هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می‌کنند پدر و مادر هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند و در نتیجه مال میت را ۲۴ قسمت می‌کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و پنج قسمت آن را به پدر و چهار قسمت آن را به مادر می‌دهند.

– توضیح المسائل (فارسی) – السيد علي السيستاني،
ص ۵۷۹ :

مسأله ۲۷۴۲ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری با شرایط گفته شده در مسأله گذشته نداشته باشد، مال را پنج قسمت می‌کنند، پدر و مادر هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می‌برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری با شرایط گذشته داشته باشد، بنابر قولی باز هم مال را به ترتیب گذشته پنج قسمت می‌کنند و وجود این اشخاص اثری ندارد ولی مشهور آن است که در این صورت مال را شش قسمت می‌کنند پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می‌برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می‌دهند و در نتیجه مال میت را ۲۴ قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را دختر و پنج قسمت آن را به پدر و چهار قسمت آن را به مادر می‌دهند، و چون مسأله خالی از اشکال نیست مراعات احتیاط در مقدار تفاوت میان یک پنجم و یک ششم از سهم مادر ترک نشود.

– توضیح المسائل (فارسی) – الشیخ لطف الله الصافی ص
: ۵۴۹

مسأله ۲۷۴۲ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد، چنانچه میت دو برادر
چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می کنند، پدر و
مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می برد و اگر دو برادر یا چهار خواهر یا
یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می کنند، پدر و مادر، هر کدام
یک قسمت و دختر سه قسمت می برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت می کنند یک
قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می دهند مثلاً اگر مال را ۲۴ قسمت کنند، ۱۵
قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می دهند.

– توضیح المسائل (فارسی) – المیرزا جواد التبریزی ،
ص ۴۸۵ :

مسأله ۲۷۴۲ – اگر وارث میت فقط پدر و مادر و یک دختر باشد چنانچه میت دو برادر
یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری نداشته باشد، مال را پنج قسمت می کنند،
پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می برد و اگر دو برادر یا چهار
خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد، مال را شش قسمت می کنند پدر و مادر،
هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می برد و یک قسمت باقیمانده را چهار قسمت
می کنند یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می دهند و در نتیجه مال میت را
۲۴ قسمت می کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را
به مادر می دهند.

